בס"ד

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

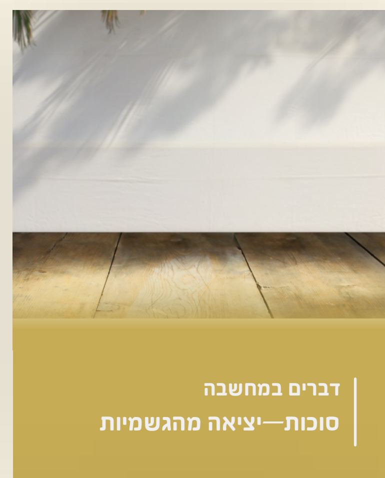
יגדיל תורה

גליון מספר: 58

פרשת האזינו

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאוז - 0542390375

מדוע שיאזינו השמים והארץ?

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

שירת האזינו מתחילה בפסוק המפורסם: "הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי", ונשאלת השאלה, מה משמעות הפניה אל השמים והארץ, והרי הם דוממים ושמיעתם איננה שמיעה?

ניתן לבאר בשלוש דרכים:

הדרך הראשונה היא דרכו של רש"י (וכן רוב הפרשנים), שכך מבאר את הפסוק:

ותהיו אתם עדים בדבר שכך אמרתי להם שאתם תהיו עדים, וכן ותשמע הארץ. ולמה העיד בהם שמים וארץ? אמר משה אני בשר ודם למחר אני מת, אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית מי בא ומכחישם, לפיכך העיד בהם שמים וארץ, עדים שהן קיימים לעולם. ועוד, שאם יזכו, יבואו העדים ויתנו שכרם, הגפן תתן פריה, והארץ תתן יבולה, והשמים יתנו טלם. ואם יתחייבו, תהיה בהם יד העדים תחלה (לעיל יא, יז), ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה, ואחר כך ואבדתם מהרה על ידי האומות:

דהיינו, השמים והארץ עצמם משמשים כעדים לברית שבין הקב"ה לישראל, ולמרות היותם דוממים וכמובן בלי יכולת דיבור - מכל מקום הרי הם כאמצעי של הב"ה, ובידם להיפרע מישראל או לתת שכרם, הכל על פי ה'.

הדרך השניה היא המובאת במדרש ספרי, וזה לשונו:

האזינו השמים, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: אמור לישראל הסתכלו בשמים שבראתי לשמשכם, שמא שנו את מדתן, או שמא אמר גלגל חמה: איני עולה מן המזרח ומאיר לכל העולם כלו, כענין שכתוב: (קהלת א, ה) "וזרח השמש ובא השמש", הסתכלו בארץ שמא שנתה את מדתה, זרעתם בה ולא צמחה, זרעתם חטים והעלתה שעורים, או שמא אמרה פרה: איני חורשה ואיני דשה היום, וחמור: איני טוען ואיני הולך, והלא דברים ק"ו: ומה אלו שאם זוכין אין מקבלין שכר, ואם חוטאין אין מקבלין פורענות, לא שנו את מדתן, אתם שאם זכיתם תקבלו שכר, ואם חטאתם תקבלו פורענות, על אחת כמה וכמה.

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון>>

חג הסוכות- לצאת מהגשמיות

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

הקדמה:

חג הסוכות הוא חג מיוחד, בעל אווירה ייחודית מאין כמותה. מיד לאחר יום הכיפורים, מלווים בתחושה כבירה שנמחל כל עוונותינו הננו ניגשים לבניית הסוכה וצועדים מחיל אל חיל. ריחם המשכר של ארבעת המינים מתנוסס בביתנו, וההתרגשות סביב קישוט הסוכה וההכנות לחג המיוחד הולכת וגוברת.

בהזמנות זו, ומתוך ההתרגשות הגדולה נבקש לעצור ולהתבונן מעט במהותו הנפלאה של חג הסוכות.

באילו סוכות מדובר?

התורה הקדושה (ויקרא, כג', מב' - מג') מצווה אותנו במילים פשוטות, שקטות וחודרות על בניית הסוכה:

"בַּסֻּכֹּ֥ת תֵּשְׁב֖וּ שִׁבְעַ֣ת יָמִ֑ים כָּל־הָֽאֶזְרָח֙ בְּיִשְׂרָאֵ֔ל יֵשְׁב֖וּ בַּסֻּכֹּֽת׃ לְמַעַן֮ יֵדְע֣וּ דֹרֹֽתֵיכֶם֒ כִּ֣י בַסֻּכּ֗וֹת הוֹשַׁ֙בְתִּי֙ אֶת־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל בְּהוֹצִיאִ֥י אוֹתָ֖ם מֵאֶ֣רֶץ מִצְרָ֑יִם אֲנִ֖י ה' אֱלֹהֵיכֶֽם"

ידועה היא מחלוקתם של ר' עקיבא ור' אליעזר (סוכה יא':), בנוגע לשאלה: מה הם הסוכות שאליהם התכוונה התורה, הסוכות שכנגדם צריכים אנו לבנות סוכה בכל שנה ושנה:

"דתניא: כי בסכות הושבתי את בני ישראל - ענני כבוד היו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם."

המושג "סוכות" הינו מושג שלכאורה יכול להשתמע לשני פנים. מחד הוא יכול לשמש בתור תיאור של סיכוך והגנה, ובמקרה שלנו הגנה רוחנית וגשמית כאחד. כפי שאנו אומרים בתפילת ערבית: "השכיבנו אבינו לשלום ופרוש עלינו סוכת רחמים ושלום" (מתוך סידור התפילה). מאידך, מושג זה יכול לשמש בתור תיאור לבניית סוכה ממשית, שמטרתה לסכך בפני מאורעות הטבע בלבד.

ר' אליעזר סבר שהסוכות שבהם ישבו בני ישראל בצאתם ממצרים אינן היו סוכות ממשיות אלא סוכות רוחניות. ענני הכבוד שעטפו את עולמם של העם היוצא ממצרים הם הסוכות שלזכרם בונים אנו סוכה בכל שנה ושנה. לעומתו סבר ר' עקיבא, שבצאת ישראל ממצרים עשו כל אחד ואחד מהם סוכות ממשיות על מנת לסכך מחום השמש ופגעי המדבר.

לכאורה מהפוסקים נראה ששיטתו של ר' אליעזר היא זו שנפסקה להלכה.

כפי שכותב ר' יעקב בעל הטורים (או"ח סימן תרכה') לדוגמה:

"בסוכות(א) תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם וגו'

א)תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישנו והיא המורה על אמיתת מציאות הבורא יתעלה שהוא ברא הכל לרצונו והוא אשר לו הכח והממשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהן כרצונו ואין מי שיאמר לו מה תעשה כאשר עשה עמנו בהוציאו אותנו מארץ מצרים באותות ובמופתים והסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם הם ענני כבודו שהקיפן בהם."

אלו ואלו דברי אלוקים חיים:

השפת אמת (דברים לסוכות, תרמ"ז), מביא אף הוא את המחלוקת המפורסמת, ומחדש בה חידוש מפליא במבט ראשון:

"למען ידעו כו' בסוכות הושבתי י"א סוכות ממש וי"א ענני כבוד. ובודאי הכל אמת."

מחדש האדמו"ר מגור זצ"ל, שגם שיטת ר' אליעזר וגם שיטת ר' עקיבא הן אמת מוחלטת. למען האמת דברים אלו עולים בקנה אחד עם השקפתה של התורה הפנימית שמתאמצת תדיר למצוא את האמת המסתתרת בדעות החולקות, עד כי הופכת היא אותם למקשה אחת המורכבת מכמה גוונים.

נמשיך ונעיין בדבריו הנפלאים:

"כי ענין סוכות ממש הוא מה שזכו בנ"י להיות נמשך אחר השי"ת ויצאו מהנהגת הטבע. כמ"ש במדרש ולא נחם אלקים דרך ארץ ע"ש. וכפי מה שזוכין להבדל מן הטבע כמו כן זוכין להנהגה שלמעלה מהטבע והוא בחי' ענני הכבוד. והרמז הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו. ובחי' הסוכה שהוא רמז לדור המדבר הוא כענין מצוה ראשונה של אברהם אע"ה לך לך כו' אל הארץ אשר אראך. שע"י שעזב ארצו ומולדתו זכה לראות מה שא"י לראות בדרך הטבע"

מסביר ה׳שפת אמת׳, שר׳ אליעזר ור׳ עקיבא בעצם מייצגים שני שלבים שונים בתהליך העליון של עמ״י בצאתם ממצרים. בתחילה עמ״י מסרו את נפשם כביכול והיו מוכנים לעזוב את החיים הטבעיים, האנושיים והנורמאליים, וללכת אחרי השי״ת בארץ לא זרועה. הם היו מוכנים לעזוב את איזור הנוחות, את הרגלי הטבע המוכרים, ולהתיישב בסוכות עראיות ורעועות במדבר המאיים והבלתי נודע.

מתוך מסירות נפשם לעזוב את הרגלי הטבע הבריאים והנורמאליים, זכו לסיוע אלוקי מעל דרכי הטבע האנושיים. הם זכו לשכינה תדירה, להגנה אלוקית אדירה שסוככה עליהם תדיר, והשרתה אותה במדרגה רוחנית עליונה. למעלה עליונה זו זכו הם, בכך ששיכן אותם השי״ת בתוך ענני כבודו.

תהליך דומה התרחש גם בחייו של בחיר האבות- אברהם אבינו. בתחילה, אברהם מסר את נפשו ועזב את ארצו המוכרת, מולדתו ובית אביו החם, בעבור עתיד שאינו ידוע. אולם בעקבות מסירות נפשו זכה אברהם להעפיל אל מדרגה רוחנית אדיר ועל טבעית.

מתוך כך ממשיך ה׳שפת אמת:

״ובימים אלו יכולין בנ״י לצאת מן הטבע. ועי״ז יכולין לראות אור הצפון כנ״ל״

יוצאים מהטבע לאור גדול:

זוהי אפוא מעלתם האדירה של ימי חג הסוכות. בימים אלו, אנו יוצאים ממקום הנוחות, מהבית המוכר החם והאהוב, ועוברים להתגורר בסוכה חרף הקשיים הרבים הכרוכים בכך. מבטיח לנו השי״ת שכשם שאנו עוזבים את דרכי הטבע הרגילים כך נזכה להתעלות רוחנית כבירה אשר תוענק לנו כמתנת שמים, ותוביל אותנו אל מדרגה רוחנית רמה יותר. מתוך כך שאנו עוזבים את הקרקע הבטוחה והמוכרת ויוצאים אל הסוכה, אנו זוכים להתגלות ענני כבודו של השי״ת בכל שנה ושנה, לחלון זמן קצר של שבעה ימים.

מתוך הדברים הללו עולה מסר כללי השייך לימות חג הסוכות. בימים אלו ישנה מעלה אדירה שבהם אנו יכולים להשקיע מאמץ מבחינתנו, להוביל את עצמנו אל קצה גבול היכולת, לצאת מהרגלי הטבע הכובלים אותנו, ולזכות לאור גדול, למעין ענני כבוד אישיים שיאירו את חיינו ויעניקו לנו מעלה גבוהה יותר מזו אשר אנו שרויים בה.

שנזכה גם השנה, לצאת תחילה מהרגלי הטבע, ומתוך כך לקבל במתנת שמים אור רוחני גדול מאין כמותו.

באיזה לשון יכול להתפלל ומה הדין בתפילת ציבור?

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

שבת דף יב עמוד ב

זימנין אמר המקום יפקדך לשלום וזימנין אמר (ליה) רחמנא ידכרינך לשלם. היכי עביד הכי? והאמר רב יהודה: לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי! ואמר רבי יוחנן: כל השואל צרכיו בלשון ארמי – אין מלאכי השרת נזקקין לו, שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי! – שאני חולה, דשכינה עמו. דאמר רב ענן אמר רב: מנין ששכינה סועד את החולה – שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי.

סוטה דף לב עמוד א

משנה. אלו נאמרין בכל לשון: פרשת סוטה, ווידוי מעשר, קרית שמע ותפלה.

רי"ף- מה שנאמר שתפילה בכל לשון זה דוקא בציבור אבל ביחיד לא, כמו שאמר רב יהודה אמר רב (שבת יב:) לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי- ואמר רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו לפי שאין מלאכי השרת מכירים בלשון ארמית.

ורבינו יונה כתב שמכיון שמסקנת הגמרא שתפילה ביחיד אינה נאמרת אלא בלשון הקודש, יש לתמוה על המנהג שנהגו בכל העולם שהנשים מתפללות בשאר לשונות שכיון שחייבות בתפילה לא היה להן להתפלל אלא בלשון הקודש!

ורבני צרפת רוצים לתת טעם למנהג ואומרים שכשיחיד מתפלל התפילה בעצמה שמתפללין אותה הציבור כמו תפילת הציבור דנים אותה ויכול לאמרה יחיד בלשון אחרת. ומה שרב יהודה אמר שלעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי זה דוקא כששואל צרכיו כגון שמתפלל על החולה או על צער שיש לו בביתו וכיוצא בזה, אבל תפילה שהיא ידועה לציבור אפילו כשמתפלל אותה בביתו נחשב כמתפלל בציבור, ואם אינו יודע לשון הקודש יכול לצאת בכל לשון, והטעם שצרכי ציבור שואלים בכל לשון משא"כ בצרכי ציבור, מכיון שהציבור אינם צריכים מליץ (מתרגם) בינם לבין הקב"ה, אבל היחיד צריך אליו כמו שנאמר : (איוב לג כג) אם יש [עליו] מלאך מליץ וכו' ומלאכי השרת אינן נזקקין (מקשיבים) אלא ללשון הקודש.

והרא"ש כתב שיש ליישב שדוקא בלשון זה כלומר ארמי רב יהודה אמר שלא ישאל אדם צרכיו מכיון שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמית, ואין הכוונה שאינם מכירים שהרי אפילו מחשבות לב האדם יודעים ומכירים - אלא לשון זה מגונה בעיניהם להזקק לו, אבל שאר לשונות אינן מגונים בעיניהם ונזקקין להם ולכן יכול אדם לשאול צרכיו בשאר הלשונות.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק כרי"ף ובשם יש אומרים כרבינו יונה וסיים כי"א כדעת הרא"ש: "יכול להתפלל בכל לשון שירצה, וה"מ בצבור, אבל ביחיד לא יתפלל אלא בלשון הקודש; וי"א דה"מ כששואל צרכיו, כגון שהתפלל על חולה או על שום צער שיש לו בביתו, אבל תפלה הקבועה לצבור, אפילו יחיד יכול לאומרה בכל לשון; וי"א דאף יחיד כששואל צרכיו יכול לשאול בכל לשון שירצה, חוץ מלשון ארמי".

המ"ב (יג) כתב שמ"מ מצוה מן המובחר דוקא בלשון הקודש, והחתם סופר כתב שמה שהתירו להתפלל בכל לשון זה דוקא באקראי אבל לקבוע בקביעה תמידית ולהעמיד ש"ץ ולהשכיח לשון הקודש לגמרי זה א"א בשום אופן. ועוד כתב המ"ב שמחמת כמה וכמה טעמים נכוחים האריכו כל גאוני הזמן בספר דברי הברית והסכימו שאיסור גמור הוא לעשות כן, וזה כדי להוציא מכתות חדשות שנתפרצו מחוץ למדינה בזה והעתיקו את כל נוסח התפלה ללשון העמים ועבירה גוררת עבירה שדלגו הברכה של קבוץ גליות וברכת ולירושלים עירך וכשם שרוצים להשכיח זכרון ירושלים כן רוצים להשכיח לשון הקודש מישראל פן יגאלו בזכות שלא שינו את לשונם הקדוש ברוך הוא ישמרנו מדיעות אפיקורסות.

ובבה"ל כתב שאדם שירא שמיים שרוצה להתפלל בכוונה

ר' אורי בן אליהו זכה בשובר לרכישה ב100 ₪ במכון בקורסים הדיגיטליים

באיזה לשון יכול להתפלל ומה הדין בתפילת ציבור?

הרב מאור תורג׳מן / יו״ר מכון יגדיל תורה

יכול להתפלל בכל לשון כשמתפלל בציבור, אמנם אם לא בר הכי עדיף להתפלל בלשון הקודש שיש בה כמה סגולות שאין בכל לשון, שזה לשון שהקב״ה מדבר עם נביאיו וזוהי הלשון שתיקנו את התפילה על כל מילותיה וצירופיה.

עוד כתב המ״ב (יח) שהנשים סמכו על דעת הרא״ש שרק לשון ארמית המלאכים מגונה בעיניהם.

ומ״מ המ״ב (יט) שלשון ארמי מותר בצבור. ובזה אתי שפיר מה דאומרים יקום פורקן ובריך שמיה בצבור וכדומה [פמ״ג]. ולכן אם מתפלל בביתו אין יכול לאמר שום יקום פורקן.

האם יוצא כשאינו מבין לשון הקודש:

המ״ב (יד) כתב שמתפלל בשאר לשון זה בתנאי שיבין אותו הלשון על בוריו, אבל בלשון הקודש יוצא אפילו אינו מבין הלשון.

תפילת יחיד:

המ״ב (טו) כתב שמכיון שאין מלאכי השרת נזקקין ללשון , ארמית וה״ה שאר לשונות חוץ מלשון הקודש לכן יחיד לא יתפלל באלו הלשונות- אבל צבור אין צריך מליץ שהקב״ה בעצמו מקבל תפלתם.

כשהחולה לפניו:

המ״ב (טז) כתב שדוקא שלא בפניו של החולה צריך להתפלל בלשון הקודש, אבל בפניו של חולה מותר בכל לשון דהקב״ה מצוי שם.

מדוע בתפילה קבועה מועיל בכל לשון:

המ״ב (יז) כתב שמכיון שהתפילה קבועה לצבור הקדוש ברוך הוא בעצמו פונה אליה אפילו שלא בזמן שהצבור מתפללין.

שאלת השבוע

האם מברך ברכת הריח על אתרוג של מצוה?

ר׳ אורי בן אליהו—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש״ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל״ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז״ל

ניתן לשלוח מזל״ט או איחולי ברכה למייל או לוואטאפ של המכון עד יום חמישי.

>> המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

אין הקב״ה פונה אל השמים והארץ עצמם שכן דוממים הם ואין כל משמעות בפניה אליהם, אלא הקב״ה פונה לעם ישראל שיסתכלו בשמים ויקחו מהם מוסר שלא לשנות את תפקידם בעולם.

ניתן אולי להציע דרך שלישית. השמים והארץ אינם כפשוטם, אלא יש להם משמעות עמוקה יותר. הקב״ה כאן מספר על היסטוריה עם ישראל וגם מגלה את עתידם, ופונה הקב״ה אל כלל האומה הן הצדיקים והן הריקנים שבעם ישראל, האנשים השמימיים שראשם בקודש ומכל מעשיהם ׳לשם שמים׳ והאנשים הארציים העוסקים בגשמיות (שמים היינו אנשים שראשם בשמים וחיים חיי קודש, וארץ היינו אנשים שראשם בארץ וחיים חיים של חול וחומר).

ומה הקב״ה אומר לשתי קבוצות אנשים אלו?

מופיע בפסוק שלאחר מכן: ״יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי תִּזַּל כַּטַּל אִמְרָתִי״. מה משמעות פסוק זה?

בתחילה, הגמרא במסכת תענית (ז ע״א) מגלה לנו שהמילה ״לקחי״ הכוונה לתורה:

אמר רב יהודה: גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה, שנאמר יערף כמטר לקחי, ואין לקח אלא תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו.

וממשיכה הגמרא שם:

רבא רמי: כתיב יערף כמטר לקחי, וכתיב תזל כטל אמרתי! - אם תלמיד חכם הגון הוא - כטל, ואם לאו - עורפהו כמטר. תניא, היה רבי בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה, ואומר רפאות תהי לשרך, ואומר כי מצאי מצא חיים. וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות, שנאמר יערף כמטר לקחי, ואין עריפה אלא הריגה, שנאמר וערפו שם את העגלה בנחל.

משמע מהגמרא שהפסוק הזה מדבר על התורה שנקראה 'לקח טוב' (משלי ד), ומבארת הגמרא שהתורה יכולה להיות סם המוות כמו עגלה ערופה למי שלא לומד אותה לשם שמים, אבל תהיה כטל שהכל שמחים בו, למי שכן לומד אותה כמו שצריך ובכוונה ראויה.

על משקל זה ניתן להיצמד לפירוש שהעלנו ולומר שאתם אנשים שמקיימים את התורה כמו שצריך, היינו האנשים שראשם בשמים התורה תיעשה להם סם חיים ויהיה להם טוב, אבל האנשים שראשם בארץ שמתעסקים כל הזמן בענייני חולין, אזי התורה בשבילם סם המוות כי על פי דרכה של תורה הם ייענשו.

האדם צריך לשאוף להיות מאותם אנשים שמימיים, שיודעים להשתמש בכלים הטובים שנתן הקב"ה לישראל בצורה טובה ובכך תיעשה להם סם חיים, ולא חלילה ההפך.

שבת שלום!